

Patak Márta

Liebe Heimat

Nem kellett hajtani őket, mentek ők maguktól. Csak akik maradtak volna, és négy évre rá mégis menniük kellett, azokat – simogatta az asztalra terített falvédőt az öreg, majd inas kezét az ölébe ejtette, aztán hosszan rám nézett, mintha tőlem remélné a folytatást, együttérzést, vagy valami elismerésfélét talán, amiért a háromszöt családból az a harmincegy, amelyik itt maradt, életben tartotta a közösséget, a templomot, az iskolát, meg tudta őrizni a falu nevét, és még jóval a rendszerváltás előtt kiharcolta, hogy németül is kiírják a falu elejét és végét jelző táblára.

Mindegy lett volna, mit mondok, mit csinálok, csak valami jelét adjam annak, hogy értem, hogyan érteném, tanultam történelmet, tudom, hogy a svábok már negyvenégy őszén megindultak, ment, ki ahogy tudott, vitte azt a kevéske holmit, amit a szomszéd szekere elbirt.

Az öreg nem vette le rólam a szemét. Tekintete elhomályosodott, mint az öregeké, férfiaké, nőké egyaránt, nemtől függetlenül, amikor kedves vagy fájdalmas emléket idéznek föl, vagy csak úgy átsuhan bennük egy kósza gondolat, amitől talán, maguk sem értik miért, hirtelen könny futja el a szemüket. Nem szólt, még mindig várakozón tartogatta ölében inas kezét, jobb tenyere megmozdult, mintha megelőlegezné a mozdulatot, mely a nagyobb nyomaték kedvéért a mondanivalóját kíséri, valahányszor úgy érzi, cserbenhagyják a szavak, kifejezőbb a gesztus, egy intés, egy lemondó legyintés, mindegy is, micsoda, csak áruljon el valamit a másik tekintete, hogy figyel, vállal valamit annak a súlyából, amit mesél, ha már az egész terhet nem tudja a vállára tenni, hogy megossa egy kicsit vele, mint a cirenei Jézussal a keresztjét, akkor legalább hallgassa meg, mert ahányszor elmondja, annyival is könnyebb lesz talán. De hiába reménykedik, nem enyhül az a szenvedés. Legalább akkora, még nagyobb is talán, mint volt fiatalkorában, amikor nem számított semmi, mert élte az éveit, csak most, mióta megöregedett, mostanra érzi évről évre egyre nehezebbnek, az utóbbi időben meg már annyira elkezdte nyomni a vállát, úgy érzi, beleszakad, ha nem mondhatja el valaki idegennek, aki talán majd segít rajta azzal, hogy kívülállóként meghallgatja.

A feleségének is szeretne volna elmesélni, éveken keresztül próbálkozott, de mire rászánta magát, és mozdult inas keze, akkor is, ahogy egész életében, mert valahogy mindig megelőlegezte az a kézmozdulat a hangot, akkorra az asszony arrább lépett, éppen nem nézett rá, futni akart a tej a gáztűzhelyen, ki kellett teregetni a ruhát, nehogy összegyűrődjön, vagy éppen elment a ház előtt a délelőtti

buszjárat, amelyhez az óráját igazította, és fel kell tennie a levest, egyszerűen mindig másra terelődött a figyelme, mikor ő a lényegről kezdett volna beszélni, talán először életében. De az asszony nem győzte kivárni, mással meg kivel beszélte volna meg. Falubelivel? Sose tudta, hányadán állnak a svábokkal. Nem bízott bennük. Itt nőtt fel közöttük, de megtanulta az apjától, hogy hallgasson inkább, ne mondjon semmit, ha arról kérdezik, miért nem vitték őket is, miért maradhattak, mikor a legtöbbször menni kellett. Állt a front a falutól nem messze, vonultak vissza a németek, akkor is arról faggatták a nagyanyját a szomszédok, hogyhogy nem mentek a többiek után.

Az öreg látta, hogy nem szólok, és talán úgy érezte, megint neki kell beszélnie, kettőnk közül az egyiknek mondani kell most valamit, nem tarthat ilyen sokáig ez a csönd, mégsem járja, hogy ennyi év után is hallgassunk, mondja már ki végre valamelyik, hogy hiba volt akkor maradni, menni kellett volna, nem ide kellett volna születni, ebbe a tönkrement zsákfaluba, amelyen út sem vezet keresztül, mintha itt felejtette volna a történelem, elhagyta, kilökte volna magából az országot, akár valami gennyes tüskét a szervezet.

Utána, negyvennyolcban, akkor meg vallotta volna svábnak magát az apám?, szólalt meg végül, és rám nézett megint, még nagyobb bánat ült a tekintetében, én meg továbbra is hallgattam, néma csöndben vártam, hátha megered a nyelve, mesél majd valamit, hogyan is történt pontosan, hogy itt maradtak, itt maradhattak, amikor menni kellett mind a kétszáznegyvenhárom családnak, de az öreg elharapta a folytatást, lemondón legyintett, gyűrögetni kezdte a falvédő szélét, nem mondott semmi mást, nem mesélte el, hogy akkor vízkeresztkor bevagonírozták mind a kétszáznegyvenhármát, a két szomszéd falu svábjával együtt, a marhavagonokban indították útnak őket Bajorország felé, ahonnan valamikor az őseik jöttek az uralkodó hívására, és a jobb élet reményében megtelepedtek a vidéken.

Maria hilfunt bittet beuch Got fürmih – böngésztem tehetetlenségemben a falvédő feliratát, mert valami ilyesmi állhatott a lebegő két angyal alatt, nem tudtam kibetűzni pontosan, mert ahogy az öreg morzsolgatta ujjai közt a finom szövésű fehér anyagot, eltakarta előlem az írást, de nem is akartam arra figyelni, inkább az öreg kezét néztem, apró forradások látszottak rajta, mindenütt a kézfejen, erős, inas keze volt, mint aki sokat használta életében, kétkezi munkát végzett, nem csak úgy ímmel-ámmal, keményen megmarkolta a csákány nyelét, de ahogy ott ült előttem, erős, inas kezével, azzal a lemondó legyintéssel, azzal a mérhetetlen, örökre orvosolhatatlan bánattal a szemében, ahogy gyűrögette azt a szűzanyához fohászoló falvédőt, amelyet még a nagyanyja hímezett lánykorában, és sokáig ott lógott a sparuhelt meg az ablak között, emlékezett rá gyerekkorából, a kék fonállal kivarrt két angyalra, ahogy kezüket az aranyszállal hímezett galamb fölé tartják, meg hogy ő sose mert hosszan rájuk nézni, mindig attól félt, ha sokáig nézi őket, elrepi az aranygalamb a kezükből.

Nem szóltam semmit, mit mondhattam volna, csak néztem mereven magam elé, mintha a semmibe bámulnék, de nem vettem le a szememet az öreg forradások szabdalta, inas kezéről, és közben ott táncolt előttem a felirat meg a két évszám, 1754, 1998, arról a kék-fehér zászlóról, amely a kis kápolnában hirdette, hogy Besiedlung Ungardeutschen Versöhnung.